

Työ- ja elinkeinoministeriölle
Viite: VN/1230/2026

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta. Arene pitää perusteltuna, että opiskeluperusteiseen maahanmuuttoon liittyviin haavoittuvuuksiin, epäselviin toimintatapoihin ja väärinkäytösriskeihin puututaan. Opiskelijan oikeusturva, realistinen tieto Suomessa opiskelusta sekä lupajärjestelmän luotettavuus ovat myös korkeakoulujen näkökulmasta keskeisiä.

Samalla sääntelyn on tuettava Suomen tavoitetta lisätä osaamisperusteista maahanmuuttoa. Kansainväliset opiskelijat ovat Suomelle osaajia, tulevia työntekijöitä, yrittäjiä ja alueiden elinvoiman vahvistajia. Sääntely ei saa muodostaa kokonaisuutta, jossa Suomi näyttäytyy epäennakoitavana tai vaikeasti saavutettavana opiskelumaana.

Lausunnon ydinkohdat:

- Arene pitää perusteltuna, että opiskeluperusteisen maahanmuuton haavoittuvuuksiin ja väärinkäytösriskeihin puututaan oikeasuhtaisella sääntelyllä.
- Opiskelijoiden oleskelulupaprosessit eivät saa estää opintojen aloittamista ajallaan. Lupaprosessien sujuvuus on olennainen osa opintojen käynnistymistä, ryhmytymistä, orientaatiota ja opiskelijan kiinnittymistä korkeakouluun.
- Opiskelijavalinnan ja oleskelulupaharkinnan vastuut tulee pitää erillään. Korkeakoulu arvioi opiskelijaksi ottamisen edellytykset ja viranomaisen oleskeluluvan edellytykset.
- Kielitaito- ja toimeentuloedellytysten toimeenpano ei saa johtaa päällekkäiseen arviointiin tai tarpeettomaan hallinnolliseen työhön korkeakouluissa.
- Esityksen yhteisvaikutukset tulee arvioida suhteessa kansainväliseen opiskelijarekrytointiin, opiskelupaikan vastaanottamiseen, valmistuneiden Suomeen jäämiseen, YAMK-koulutukseen ja alueelliseen työvoiman saatavuuteen.
- Suomessa suoritettu ammattikorkeakoulututkinto tulee tunnistaa maahan jäämisen ja osaajien pitovoiman näkökulmasta yhdenvertaisesti osana korkeakoulujärjestelmää.

Lausunnon tiivistelmä

Arenen näkemyksen mukaan esityksen tavoitteet ovat osin perusteltuja, mutta jatkovalmistelussa on varmistettava, etteivät muutokset yhdessä heikennä Suomen kykyä houkutella, kouluttaa ja pitää kansainvälisiä osaajia.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta oleellista on, että opiskelijoiden oleskelulupaprosessit eivät estä opintojen aloittamista ajallaan, että korkeakoulun opiskelijavalinnan ja viranomaisen

lupaharkinnan vastuut pysyvät selkeinä ja ettei kielitaito- ja toimeentuloedellytysten toimeenpano lisää tarpeetonta hallinnollista työtä.

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskevien muutosten vaikutuksia tulee arvioida erityisesti perheellisten, aikuisopiskelijoiden ja ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden näkökulmasta. Perheen mahdollisuus asettua Suomeen voi vaikuttaa siihen, valitseeko opiskelija Suomen ja jääkö hän valmistumisen jälkeen suomalaisille työmarkkinoille.

Arene pitää perusteltuna, että opiskelijalla on opinnoissa vaadittava riittävä kielitaito ja että toimeentuloedellytys on hakijoille selkeä. Sääntelyn tulee kuitenkin olla oikeasuhtaista ja ennakoitavaa. Opetuskielen arviointi kuuluu ensisijaisesti korkeakoululle osana opiskelijavalintaa, ja viranomaisen roolin tulee kohdistua ilmeisiin ja perusteltuihin ristiriitatilanteisiin.

Arene esittää, että kansainvälisiä opiskelijoita koskevista viimeaikaisista ja vireillä olevista muutoksista laaditaan yhteisvaikutusten arviointi. Arvioinnissa tulee tarkastella vaikutuksia hakijamääriin, opiskelupaikan vastaanottamiseen, opintojen aloitukseen, valmistumiseen, Suomeen työllistymiseen, lukuvuosimaksutuottoihin ja alueelliseen työvoiman saatavuuteen.

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Arene ei ota yleistä kantaa perheenyhdistämisen maahanmuuttopoliittiseen sääntelyyn. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta oleellista on arvioida, miten ehdotettu odotusaika vaikuttaa Suomen kykyyn houkuttaa ja pitää kansainvälisiä opiskelijoita, erityisesti aikuisia, työelämäkokemusta omaavia ja perheellisiä opiskelijoita.

Perheelliset opiskelijat eivät ole yhtenäinen ryhmä. Osa heistä on jo korkeasti koulutettuja, työelämässä olleita ja Suomeen pidemmällä aikavälillä kiinnittyviä osajia. Tämä koskee erityisesti ylempien ammattikorkeakoulututkintojen opiskelijoita ja sellaisia aloja, joilla Suomessa on osajapulaa.

Vuoden odotusaika voi vähentää Suomen vetovoimaa näiden hakijoiden kohdalla. Se voi myös heikentää opiskelijan kiinnittymistä Suomeen, jos perhe jää pitkäksi aikaa lähtömaahan. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta keskeinen kysymys ei ole yksin maahantulo, vaan se, jäävätkö Suomessa koulutetut osajat valmistumisen jälkeen suomalaisille työmarkkinoille.

Arene esittää, että odotusajan vaikutuksia seurataan erikseen kansainvälisten hakijoiden määrän, opiskelupaikan vastaanottamisen, opintojen aloittamisen, keskeyttämisen, valmistumisen, Suomeen työllistymisen ja YAMK-opiskelijoiden määrän osalta. Lisäksi sääntelyn toimeenpanossa on varmistettava, että lapsen etu ja perheen kokonaistilanne voidaan arvioida aidosti tapauskohtaisesti.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

Arene pitää perusteltuna, että viranomaisilla on riittävät keinot puuttua asiakirjaepäselvyyksiin, maahantulosäännösten kiertämiseen, hyväksikäyttöriskeihin ja tilanteisiin, joissa opiskelijalla ei tosiasiallisesti ole edellytyksiä aloittaa tai jatkaa opintoja Suomessa.

Sääntelyn toimeenpanossa on kuitenkin pidettävä erillään korkeakoulun opiskelijavalinta ja viranomaisen oleskelulupaharkinta. Korkeakoulu arvioi hakijan koulutuskelpoisuutta ja valintaperusteiden täyttymistä. Viranomainen arvioi oleskeluluvan edellytyksiä. Tätä työnjakoa ei tule hämärtää.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta riskinä on, että lupaharkinnan laajeneminen lisää korkeakouluille epäselviä lisäselvityspyyntöjä tai viivästyttää opiskelijoiden saapumista Suomeen.

Opiskelijan myöhästynyt maahantulo vaikeuttaa opintojen aloitusta, ryhmytymistä, orientaatiota ja käytännön opintojärjestelyjä.

Arene esittää, että ennen sääntelyn soveltamista laaditaan yhteinen toimeenpano-ohjeistus korkeakouluille ja viranomaisille. Ohjeistuksessa on täsmennettävä, milloin korkeakoululta voidaan pyytää lisätietoja, mitä tietoja korkeakoulu voi antaa ja miten varmistetaan, ettei opiskelijavalintaan synny päällekkäistä viranomaisvalvontaa.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

Arene pitää perusteltuna, että opiskelijalla tulee olla opinnoissa vaadittava riittävä kielitaito. Riittävä opetuskielen taito on edellytys opintojen etenemiselle, harjoitteluun osallistumiselle, opiskelijan hyvinvoinnille ja myöhemmälle työllistymiselle.

Kielitaitoedellytyksen toteutuksessa vastuunjaon on oltava selkeä. Korkeakoulu arvioi opetuskielen riittävyden osana opiskelijavalintaa. Viranomaisen tehtävä ei ole arvioida korkeakoulun tekemää valintaa uudelleen, vaan puuttua ilmeisiin ja perusteltuihin ristiriitoihin, joissa hakijan tosiasiallinen kielitaito on selvästi ristiriidassa esitettyjen selvitysten kanssa.

Arene kannattaa valtakunnallisesti yhdenmukaisia toimintatapoja kielitaidon osoittamiseen. Samalla on vältettävä mallia, joka lisäisi korkeakouluille tapauskohtaista manuaalista todistelua jokaisesta hakijasta. Tarvittaessa voidaan laatia kevyt yhteinen asiakirjamalli, jolla korkeakoulu osoittaa, millä perusteella kielitaito on opiskelijavalinnassa katsottu riittäväksi.

Arene korostaa myös, että opetuskielen osaaminen ja kotimaisten kielten oppiminen ovat eri asioita. Englanninkieliseen koulutukseen hakevan tulee osoittaa riittävä englannin kielen taito. Suomen ja ruotsin kielen oppimista tulee vahvistaa opintojen aikana, jotta kansainväliset opiskelijat työllistyvät Suomeen nykyistä paremmin. Tämä edellyttää kuitenkin erillisiä koulutuspoliittisia ja rahoituksellisia ratkaisuja, ei pelkkää oleskelulupasääntelyä.

Toimeentuloedellytystä koskeva asetuksenantovaltuutussäännös ja valtioneuvoston asetus

Arene pitää perusteltuna, että toimeentuloedellytyksen euromääräinen taso on opiskelijoille ja korkeakouluille selkeä. Kansainvälisen opiskelijan on saatava oikea tieto siitä, millaisia kustannuksia Suomessa opiskelu, asuminen ja eläminen aiheuttavat.

Toimeentuloedellytyksen tason on oltava realistinen, ennakoitava ja oikeasuhtainen. Liian matala taso voi johtaa opiskelijan taloudellisiin vaikeuksiin ja epärealistisiin odotuksiin työsaannista opintojen alkuvaiheessa. Liian korkea taso puolestaan voi rajata Suomen ulkopuolelle hakijoita, joilla olisi hyvät edellytykset opiskella, valmistua ja työllistyä Suomeen.

Arene pitää välttämättömänä, että toimeentuloedellytystä tarkastellaan yhdessä muiden kansainvälisiä opiskelijoita koskevien muutosten kanssa. Lukuvuosimaksut, hakemusmaksut, kielitaitoedellytys, perheen yhdistämisen muutokset ja lupaprosessin vaatimukset muodostavat kokonaisuuden. Yksittäinen muutos voi olla perusteltu, mutta muutosten yhteisvaikutus voi heikentää Suomen vetovoimaa ja korkeakoulujen mahdollisuuksia vastata työelämän osaajatarpeisiin.

Arene esittää, että viranomaisohjeissa täsmennetään selkeästi, mitä opiskelijan tulee osoittaa ensimmäistä oleskelulupaa hakiessaan. Sääntelyä ei tule tulkita niin, että opiskelijan olisi osoitettava koko tutkinnon ajalle kaikki elinkustannukset ja lukuvuosimaksut täysimääräisesti jo ennen Suomeen saapumista, ellei tämä ole nimenomaisesti tarkoitettu sääntelyratkaisu.

Muut huomiot

Arene korostaa, että kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa sääntelyä ei tule rakentaa vain riskienhallinnan näkökulmasta. Suomi tarvitsee kansainvälisiä osaajia, ja ammattikorkeakoulut ovat keskeinen väylä näiden osaajien kouluttamiseen, työelämäyhteyksien rakentamiseen ja alueille kiinnittymiseen.

Jatkovalmistelussa tulee laatia yhteisvaikutusten arviointi kansainvälisiä opiskelijoita koskevista viimeaikaisista ja vireillä olevista muutoksista. Arvioinnissa tulee tarkastella vaikutuksia hakijamääriin, opiskelupaikan vastaanottamiseen, lukuvuosimaksutuottoihin, opiskelijoiden toimeentuloon, opintojen etenemiseen, valmistumiseen, Suomeen jäämiseen ja alueelliseen työvoiman saatavuuteen.

Arene pitää erityisen tärkeänä, että Suomessa suoritettu ammattikorkeakoulututkinto tunnustetaan johdonmukaisesti jatko-oleskelun ja pysyvän oleskelun sääntelyssä. Jos ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden asema jää heikommaksi kuin muiden korkeakoulututkinnon suorittaneiden, se heikentää ammattikorkeakoulutuksen kansainvälistä vetovoimaa ja vaikeuttaa Suomessa koulutettujen osaajien pitämistä työmarkkinoilla.

Lisäksi Arene korostaa agenttitoiminnan selkeyttämistä. Korkeakoulu voi vastata omista sopimuskumppaneistaan, mutta ei sellaisista välittäjistä, joiden kanssa sillä ei ole sopimussuhdetta. Kansainvälisille hakijoille on viestittävä selkeästi, että Suomeen voi hakea opiskelemaan ilman välittäjäpalvelua.

Arene esittää, että sääntelyn vaikutuksia seurataan ensimmäisten hakukausien aikana yhteistyössä ministeriöiden, Maahanmuuttoviraston, Opetushallituksen, korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen kanssa. Tarvittaessa ohjeistusta ja sääntelyä on korjattava nopeasti, jos muutokset heikentävät kohtuuttomasti opiskelijoiden asemaa, opintojen aloitusta tai Suomen kykyä houkutella ja pitää kansainvälisiä osaajia.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta

puheenjohtaja

Anna Välimaa

va. toiminnanjohtaja